

תשובות לדוגמה: שיבת ציון ובניית ביהמ"ק ה-II

הסבר מה היו הגורמים שעיכבו את בניית בית המקדש השני, בהסברך הקפד לפרט ככל שניתן.

עם עלייתו של כורש לשלטון ותחילתה של התקופה הפרסית בשנת 539 לפנה"ס, נפתח עידן חדש מבחינת היהודים. כורש, במסגרת מדיניותו הכללית כלפי העמים באימפריה, פירסם כשנה אחרי עלותו לשלטון הצהרה בה הוא מאפשר את שיבתם של היהודים לארץ-ישראל ואת הקמת בית המקדש מחדש. בכך מתחילה שיבת ציון.

הערה [1w]: רקע

עם תחילת שיבת ציון החלו היהודים בבנייתו מחדש של ביהמ"ק, אולם זה נחנך רק בשנת 516 לפנה"ס. פרק זמן ארוך זה, של למעלה מ-20 שנים, מלמד על עיכובים רבים בבניית הבית. מספר גורמים עיכבו את תהליך הבניה, נעמוד על כמה מהם.

הערה [2w]: פתיחה

בספר עזרא מסופר על "צרי יהודה ובנימין" שבתחילה ביקשו להשתתף בבניית בית המקדש, ומשנדחו התנכלו למלאכת הבנייה ואף פנו לשלטון הפרסי במטרה להפסיקה. ההתנכלות הפיסית חייבה את הבונים להגן על עצמם, כפי שמתואר באופן ספרותי בספר נחמיה: "הבונים בחומה... באחת ידו עשה במלאכה, ואחת מחזקת השלח" (שלח = חרב). פנייתם של "צרי יהודה ובנימין" לשלטון הפרסי, בימיו של המלך דרוש ה-I, גרמה להפסקת פעולת הבניה למשך שנה, שכן האישור לבניה לא נמצאה בתחילה, ורק משנמצא בארכיון הפרסי, כעבור שנה, חידש המלך את אישור הבניה.

הערה [3w]: סיבה ראשונה - ביטחוניות

גורם מעכב שני היה המצב הכלכלי הקשה בו נתקלו הבונים. אף שבהצהרת כורש כפי שמופיעה בספר עזרא, נדרשים הנשארים בבבל לתרום כסף לעולים בשיבת ציון, לא ברור האם באמת נתרם כסף בכמות הנדרשת הן לכלכל את הבונים והן לאפשר את הבניה. בנוסף, האימפריה הפרסית בתקופת יורשו של כורש היתה מצויה במלחמות, שגם הכבידו על תהליך התארגנות האימפריה הפרסית, וגם הכבידו את העול הכלכלי על תושביה. במציאות זו, מצבם הכלכלי של העולים שהגיעו לציון היה קשה ולא איפשר להם להתרכז בבניית ביהמ"ק.

הערה [4w]: סיבה שנייה - כלכלית

הסבר מיהם השומרונים לפי גישתם ולפי גישת עולי שיבת ציון.

בספר עזרא מסופר על הפרעות לבניית בית המקדש שנגרמו על-ידי "צרי יהודה ובנימין". מצוין שם כי אנשים אלה ביקשו בתחילה להשתתף בבניית ביהמ"ק, אולם משנדחו הפכו ל"צרים" – אויבים. במחקר מקובל לזהות את "צרי יהודה ובנימין" עם השומרונים, וישנה מחלוקת לגבי מוצאם.

הערה [5w]: רקע ופתיחה

השומרונים מזהים עצמם עם תושבי השומרון שלא הוגלו עם חורבן ישראל ויהודה. הם משתמשים בנוסח קדום של החומש (התורה, ללא הנביאים והכתובים), המקדש את הר-גריזים במקום את ירושלים. מתוקף אמונם כי הם תושבי שומרון שלא גלו, הם רואים עצמם כעובדי ה' אלהי ישראל לא פחות מעולי שיבת ציון. יש לציין כי גם אם קיבלו עולי שיבת ציון גירסה זו, הם לא ראו בשומרונים כחלק מהם, משום שלא היו חלק מ"כור ההיתוך" של היהדות בגלות בבבל, ולא עברו את תהליך ההתבדלות שאפיין את האוכלוסייה היהודית בבבל. לתושבי שומרון המקוריים לא היתה כל בעיה לדוגמה עם עבודת אלילים המקבילה לעבודת ה', בעוד תהליך ההתבדלות שעברה הקהילה היהודית בבבל גרם לה בין היתר, להחמרת היחס לעבודת אלילים.

הערה [6w]: גישת השומרונים לשאלת מוצאם

עולי שיבת ציון ראו בשומרונים תושבים חדשים בשומרון, שהובאו במסגרת מדיניות ההגלייה של מלכי אשור ובבל. בתקופות אלה נהגו המלכים ליצור "ערבוב" של תושבי האימפריה, וכפי שנקחו תושבים משומרון ויהודה ופוזרו ברחבי האימפריה, כך פוזרו לשומרון ויהודה תושבים ממקומות אחרים. בספר מלכים ב', מסופר כי לשומרון הגיעו תושבים ממספר מקומות באימפריה, ואלה קיימו את פולחנם הישן, זה מארצות מוצאם, במקביל לפולחן ה' אותו ביצעו מכיוון שהוא אלהי האזור לתפיסתם. לפי תפיסתם של עולי שיבת ציון השומרונים פסולים מלהשתתף בבניית ביהמ"ק משתי סיבות במקביל: האחת – הם אינם מ"זרע הקודש", אינם ממוצאם של בני ישראל, שכן הם ממקורות אחרים, והשניה – הם קיימו עבודה זרה כאשר לא פסקו מלעבוד את אליהם המקוריים מארצות מוצאם.

הערה [7w]: גישת עולי שיבת ציון לשאלת מוצא השומרונים